

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEVILKA 9

LETNIK XXXIII

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. SEPTEMBRA 1932

VSEBINA: Dr. Basaj: Razdolžitev kmeta. — Zadruga po vsem svetu. — Mednarodni urad dela in zadružno gibanje. — Konsumne zadruga — gospodarska velesila. — Nove davščine. — Iz našega zadružništva. — Iz gospodarstva.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 9, I. 1932.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Izredni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Št. Jerneju, r. z. z n. z., se vrši dne 25. septembra 1932 ob 15. uri v društveni dvorani. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora in revizijskega poročila. 2. volitev novega člana v načelstvo. 3. pooblastilo tajniku za sopodpisovanje. 4. do-volitev neke podpore. 5. slučajnosti.

Izredni občni zbor Zadrugne elektrarne v Št. Jerneju, r. z. z o. z., se bo vršil dne 25. septembra 1932 ob 16. uri v posojilničnem prostoru. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora in revizijskega poročila. 2. volitev enega člana v načelstvo. 3. prosti razgovor.

Izredni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Oplotnici, r. z. z n. z., se bo vršil v nedeljo 25. septembra ob 3. uri popoldne v posojilniških prostorih. Dnevni red: 1. izprememba pravil. 2. slučajnosti.

Izredni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Ponikvi ob j. ž., r. z. z n. z., se vrši v nedeljo, dne 9. oktobra 1932 ob 8. uri dop. v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. volitev dveh članov nadzorstva. 2. čitanje revizijskega poročila. 3. slučajnosti.

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18 %. Din 110.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 kg à Din 90.— in po 100 kg à Din 90.—; kalijeva sol po 100 kg Din 166.—, kostni superfosfat Din 118.—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 195.—; apneni dušik v papirnatih vrečah Din 180.—; kostna moka Din 95.—; mešano gnojilo „KAS“ Din 133.—; mavec (gips) Din 40.—; nitrofoskal v vrečah Din 140.—; cement dalmatinski Din 54.—; cement Trbovlje v papirnatih vrečah Din 64.—; klajno apno Din 275.—; lanene tropine Din 2.—; modra galica Din 5.30; žveplo Din 3.20. Pri vagonem odjemu

se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700 do 2.000; čistilnik 10 sit Din 1.500; plugi Din 500 do Din 940; repo-reznica M. R. Din 550; trijerji Din 2.000 do 3.500; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200; robkači Din 900; sadni mlini Din 1.400 do Din 1.700; brzoparilniki Din 1.050 do Din 2.800; kosilni stroji Din 2.000; travniške brane z zvezdnatimi členki Din 900; travniške brane z jeklenimi špicami Din 800; patent motike „Rapp“ Din 70.—. — Nitro-foskal, apneni dušik pri najmanjšem odjemu 2000 kg franko vsaka postaja.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12:50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Dr. Basaj:

Razdolžitev kmeta.

To vprašanje je na dnevnem redu. Vsevprek se razpravlja, kako razdolžiti kmeta. O tem pišejo razni listi in predlagajo stvarne rešitve.

1. Prezadolženost.

Predno moremo govoriti o razdolžitvi, mora biti ugotovljeno, da obstoji prezadolženost. Ta dva pojma sta v istem razmerju kakor bolezen in zdravilo. Nesmiselno bi bilo zdravljenje in zdravila, ako bolezn ni. Ali je pri nas ugotovljena splošna prezadolženost kmeta? Odgovori so zelo različni.

Interesi dolžnikov.

Predvsem so za odgovore merodajni interesi. Vsi tisti, ki so več ali manj zadolženi, imajo gotovo največji osebni interes, da jih splošna razdolžitev dolgov popolnoma ali vsaj delno reši. Zato so gotovo med najbolj vnetimi zagovorniki in propagatorji razdolžitve taki, ki so sami močno zadolženi. Za nameček jim za to propagando poleg osebne koristi zori tudi velika popularnost pri vseh, katerim bi pomagali do razdolžitve. Zbirajo se podatki in material, da se dokaže, da kmetu radi njegovih dolgov grozi gospodarski polom, da bo postal brezdomec kmet in njegova družina. Zato je razumljivo, da se pri tej grupi vprašanje prezadolženosti sploh ne obravnava, ker se

kot samo po sebi umevno predpostavlja. Prezadolženost je torej pri njih osnovno načelo, o katerem se ne razpravlja.

Interesi vlagateljev.

Nasproti temu pa je grupa, ki vidi možnost, da bi bili z razdolžitvijo ogroženi njeni interesi, da bi se razdolžitev mogoče izvedla za njihov račun, na njihovem hrbtu. To so vlagatelji, varčevalci, ki so si leta in leta pritrgovali, devali na stran za hude čase, za stara leta. Njihov strah je tudi utemeljen. Že nekaj časa ne dobijo niti malih zneskov iz denarnih zavodov, katerim so zaupali prihranke. In zakaj ne? Posojila so zamrznila. Od dolžnikov, pa naj si bo to industrijalec, trgovec, obrtnik ali kmet, denarni zavod ne more nič izterjati. Zato vlagatelji z vso silo pritiskajo na denarne zavode v misli, da bi rešili, kar se še rešiti da. Potem itak ne bo mogoče ničesar več dobiti od denarnih zavodov, če se bo izvedla še konverzija kmet-skih dolgov na desetletja in z znatnimi odpisi ter brisanjem obresti. Strah vlagateljev je čisto razumljiv, če pomislimo, da se na zborih in anketah resno pripoveduje, kako da je vsak vlagatelj brez svoje zasluge radi večje kupne moči denarja obogatel, tako da ima sedaj mesto enega kar dva tisočaka vrednosti, kako pa je iz istega razloga vsak kmet, ki je imel nepremičnine, orodje in pridelke, brez krivde izgubil, tako, da ima mesto tisočaka po vrednosti le še petsto

dinarjev. Radi tega — pravijo voditelji razdolžitve — je treba vzeti tistemu, ki je obogatel brez zasluge in dati onemu, ki je osiromašil brez krivde. Govoric o tem socialnopotrebnem izenačenju je toliko, da so vlagatelji resnično zbegani, dolžniki sami pa že prepričani, da ne bo treba ničesar več plačati. Zato ne plačujejo niti obresti več.

Kaj je prezadolženost?

V prednjem smo rekli, da se žal vprašanje, ali obstoji prezadolženost, kratkomalo rešuje po interesih. Prezadolženost je pa vendar pojem, ki znači neko objektivno stanje. In v tem oziru se prezadolženost tolmači na dva načina.

1. Prezadolženost obstoji, ako je višina dolga toliko, da dosega oziroma celô pre-sega **prometno vrednost kmetove imovine**. Tako tolmačenje prezadolženosti je primitivno, rekel bi ljudsko.

2. Pravilneje pa se za prezadolženost smatra oni položaj, ko **dohodki iz kmetovega posestva ne zadostujejo več za obrestovanje in odplačevanje dolga**. Dohodki torej ne dosegaajo več anuitet. To tolmačenje je že bolj subjektivno, ker računa z osebnostjo in sposobnostmi lastnika, ker te vplivajo na dohodek zemljišča.

Ko se v današnjih razmerah govori o prezadolženosti, se misli zlasti na prezadolženost v tem drugem smislu, da so namreč dohodki iz kmetovega gospodarstva tako silno padli, da je pri znatnejši zadolženosti popolnoma izključeno, da bi mogel kmet kriti iz dohodkov anuitete svojih dolgov t. j. obresti in odplačila na kapital, zraven pa še plačevati davke, zavarovalnine itd. ter preživljati sebe in družino. Gotovo je, da je tudi vrednost nepremičnin silno padla in bi se tudi s tega stališča moglo razpravljati o prezadolženosti. Vendar pa so današnji kmet-ski dolгови, kolikor jih naše statistike ugo-

tavljajo, majhni v primeri z vrednostjo kmet-skih posestev.

Nezanesljivost statističnih podatkov.

Žal pa moramo ugotoviti, da je statističnega materiala glede zadolžitve kmetov tako malo in je še ta material tako nezanesljiv in nepopolen, da na podlagi objektivnih podatkov ne more danes nihče postaviti sigurno trditev, da kmet ni prezadolžen ali da je kmet prezadolžen. Vprašanje prezadolžitve torej ni rešeno in niti daleč ni bilo izvedeno zadosti preiskav, zbiranja materiala in študija, da bi se moglo to vprašanje rešiti tako temeljito, kakor zahteva in zasluži važnost in dalekosežnost tega vprašanja. Neki belgrajski list stavi že tudi predlog, da bi vsak kmet moral točno navesti višino in značaj svojih dolgov in to pod sankcijo zakona. Vidi se namreč, da bo tudi statistika o kmetskih dolgovih, ki jo potom občin zbira Agrarna banka, zelo malo zanesljiva.

II. Diferenciranje kmetskih dolgov.

Ko se govori in piše o kmetskih dolgovih in potrebi razdolžitve, se stvar **preveč posplošuje**, tako da nihče več ne misli na to, da so vendar med enim dolgom in drugim, med enim dolžnikom in drugim, ogromne razlike. To pavšalno obravnavanje vseh kmetskih dolgov brez izjeme je tudi razlog, da se na drugi strani poraja tako odločen odpor proti vprašanju razdolžitve. Zato je treba razločevati med raznimi vrstami kmetskih dolgov in dolžnikov.

Delitev po svrhi.

Kriterij, po katerem naj dolgove razdeljujemo, je predvsem svrha, za katero je bilo posojilo najeto oziroma denar porabljen. Če se je n. pr. kmet zadolžil zato, da se poleg kmetije **peča s kako trgovino**, pri

kateri se je potem zašpekuliral, če se je zadolžil zato, da si zida v današnjem času moderno vilo, dasi bi bila stara kmetska hiša še čisto vporabna, če se je kmet zadolžil zaradi svoje pravdarske strasti, če se je kmet zadolžil radi lahkomišljenosti in zapravljivosti, radi prevelikega razkošja v obleki, hrani, opravi, gotovo so to vse slučaji, ki ne spadajo pod razdolžitve. Treba bi jih bilo z zakonom predvideti kot izjeme, ki ne gredo pod razdolžitve. In takih stvari je vedno bilo, jih je danes in jih tudi bo.

Zanimiv slučaj.

Pred seboj imam slučaj, katerega je neki udeleženec na anketi Kmetijske družbe 19. avgusta navajal kot primer, kako sta dve posojilnici gnali na boben kmetovo posestvo, ki da je bilo prodano na dražbi komaj za polovico prave vrednosti.

Iz aktov pa se je ugotovilo, da je dotičnega posestnika pognal neposredno pred uveljavljanjem zakona o zaščiti kmeta tamkajšnji trgovec, nikakor pa ne posojilnice in je bila zasluga posojilnic le ta, da sta z intervencijo pri dražbi gnali ceno posestva vsaj na 130.000 Din, ki je bilo sodno cenjeno na 140.000 Din. Dotični posestnik pa je bil zelo lahkomišljen gospodar. Pustil se je tožiti tudi v onih dobrih časih, ko je bilo še denarja dovolj in je tudi on razpolagal z njim. Skoraj za vsak račun v trgovini ali za zapitke v gostilni se je pustil tožiti in priti do rubeži in prodaje. Plačal je vselej šele na dan prodaje s pripombo, da morajo tudi sodnije in odvetniki živeti. Sploh je bil znan kot človek, ki se da tožiti in rubiti za zabavo. In to ga je končno tudi pokopalo. Take vrste dolžniki še niso izumrli, a vsak bo priznal, da zaščitite ne zaslužijo.

Obremenitve z dotami in izročninami.

Posebna vrsta kmetских dolgog so tudi pri nas dolgov, s katerimi se obremenijo po-

sestvo ob izročitvi za izročnine, za dote in za odpravke. Ti dolgovi so včasih res tako visoki in težki, da je prevzemnik posestva obsojen na pravicato tlako celo svoje življenje. Razdolžitve v takih primerih je gotovo v interesu prevzemnika in njegovega posestva. Seveda bi moralo take slučaje reševati sodišče po direktivah, ki bi jih dal zakon. Upniki od izročnin, dot in odpravnin ne bodo radi odstopili, ker so to pridobljene pravice.

Dolgoročni in kratkoročni dolgovi.

Predvsem pa moremo kmetске dolgove deliti v dve glavni vrsti. To so dolgoročni dolgovi na zemljo in nepremičnine, zlasti za nakup zemlje ali za zgradbe in večje melioracije, drugič pa kratkoročni dolgovi, ki jih kmet potrebuje kot svoj obratni kapital in se vračajo običajno že po enem letu.

Dolgoročni dolgovi na zemljo in nepremičnine težko obremenjujejo za dolgo vrsto let posestvo, zlasti če je še obrestna mera visoka. Anuiteta (letno odplačilo obresti in odpadajočega dela glavnice) je stalno enako ne glede na to, ali so cene pridelkov visoke ali nizke. Ona ostane v isti višini, neglede na to, ali je bila zemlja kupljena po 30—40.000 Din za oral, pa je mogoče danes vredna le še 5—8.000 Din. Pametna in pravična ureditev teh dolgog ni le v interesu dolžnika, ampak je tudi v interesu upnika.

Nasprotno pa je dolg za obratni kapital kmeta nekaj takega, v kar se pri vprašanju razdolžitve absolutno ne smemo vmešavati. Te vrste kredit je kmet potreboval v dobrih časih in ga še bolj potrebuje v časih krize, ko je za gotovino in za kredit težko. Če se te vrste dolgovi pritegnejo pod razdolžitve, bi to pomenilo za dolgo dobo oropati kmeta najneobhodnejšega kredita za obratni kapital.

Velikost posestva.

Poleg tega pride pri razdolžitvi tudi v poštevek velikost posestva. Ne gre, da se pritegnejo v razdolžitev večja posestva, ki bi z odprodajo tretjine ali polovice vse zemlje mogla odplačati dolgove pa bi vendar posestniku veliko ostalo. Do katere velikosti naj se pritegnejo posestva pod razdolžitev, se pa zopet ne more in ne sme odrediti pavšalno za celo državo, kakor se tudi pri agrarni reformi ni postopalo pavšalno. Kar je v južnih krajih srednje posestvo, to predstavlja v dravski banovini že veleposestvo. Zato bi se zakon o razdolžitvi moral ozirati na posebne razmere v raznih pokrajinah in po teh razmerah določiti, do katere velikosti bi kmetška posestva uživala ugodnosti in pravice razdolžitve.

Zadolžitev po hektaru.

Tudi relativna višina zadolžitve po hektaru bi se morala pri razdolžitvi vpoštevati. Kjer je obremenitev tako majhna, da absolutno ne more biti govora o kaki prezadolženosti bodisi po vrednosti nepremičnin, bodisi po rentabiliteti, tam potem tudi ne more biti govora o razdolžitvi. Tudi to se torej ne da reševati pavšalno in enako za vse pokrajine.

Tudi vprašanje upnika je velike važnosti pri razdolžitvi. Če je upnik n. pr. zadruga in ima dolžnik itak ugodnost zmerne zadružne obrestne mere že ves čas nazaj, ga je treba pač razdolževati drugače kakor pa dolžnika, ki je bil dolžan privatnemu ode-ruhu ali pa oderški banki in plačeval 15 do 40 % -ne ali pa tudi višje obresti.

III. Nekaj predlogov za razdolžitev.

Največ se sedaj govori in piše o načinu razdolžitve. Predlogov je že toliko, da je nemogoče vse naštevati, kaj šele obravnavati.

V sledečem le nekatere, ki so nam bližji ali ki so zanimivejši.

Predlog Kmetijske družbe.

V listih je bil objavljen sklep glavnega odbora Kmetijske družbe, ki je presplošen in zelo radikalen: „Glavni odbor Kmetijske družbe naj zastavi na merodajnih mestih vse sile, da se nujno donese zakon o olajšanju kmetjskih dolgov, tako da čim večji njihov del prevzame država, ostalega pa naj plačujejo dolžniki v dobi 30 let in sicer tako, da ne bo amortizacija z obrestmi vred presegala 4 %. Odpisani del dolga in razliko na obrestih naj krije država iz posebnega fonda, ki se naj ustanovi v ta namen.“

V tem predlogu se predvideva torej dvojen način razdolžitve. 1. Čim večji del prevzame država, kar pomeni, da bi država stopila na mesto dosedanjega upnika. Seveda pa pri tem nič ne pove, kake obveznosti bi upnik imel napram državi. Ker govori v zadnjem odstavku o odpisanem delu dolga, bi bilo mogoče misliti, da država potem del dolga odpiše, ostali pa naj bi bil najbrže brezobresten.

2. Drugi način razdolžitve, kolikor ne bi šlo potom prenosa na državo, pa se izvrši s konverzijo, tako da se dolg odplačuje na 30 let in se pri tem plačuje letno za obresti in za odplačilo glavnice največ 4 %. To bi pomenilo, da postanejo vsi kmetjski dolgovi dolgoročni v najširšem pomenu besede. In to bi pomenilo tudi, da dolžnik po razdolžitvi ne bi plačeval niti 1 $\frac{1}{4}$ % obresti od kapitala. Pri 4 % anuiteti in 30 -letnem odplačevanju odpade namreč na obresti manj kot 1 $\frac{1}{4}$ %, dočim ostalih 2 $\frac{3}{4}$ % odpade na odplačilo kapitala. Seveda tudi za to velja pristavek, da naj razliko na obrestih krije država iz posebnega fonda. Le škoda, da je Kmetijska družba kot nekaka zastopnica kmet-

skega stanu v Sloveniji, napravila tako splošen, neizdelan predlog.

Razdolžitev z boni.

Zelo veliko se tudi razpravlja drugi predlog o razdolžitvi, po katerem naj bi država izdala posebne bone ali obligacije in jih stavila na razpolago Agrarni banki. Agrarna banka bi od denarnih zavodov prevzela kmetijske dolge in zavode izplačala s temi boni odnosno obligacijami, ki naj bi imeli prisilni kurz in bi jih zlasti obvezno sprejemale za plačilo vse državne, banovinske in občinske blagajne in ustanove. Kritje za te bone ali obligacije bi predstavljale hipoteke Agrarne banke na vseh zemljiščih prevzetih dolžnikov. Po gotovem načrtu naj bi potem država v teku daljše vrste let te bone iz proračunskih ali drugih sredstev amortizirala.

Ta predlog je zelo vabljev za vse denarne zavode, ker bi dobili odplačilo za kmetijske dolge, pa tudi za vse naše gospodarstvo, ker bi bilo s tem pomagano ostri denarni krizi. Navajajo pa proti temu predlogu zlasti to, da bi ti boni prav za prav pomenili inflacijo in da bi skoro gotovo v prometu pokazali napram bankovcem Narodne banke manjšo vrednost torej disagio. Vendar pa je mnenje, da sta ti dve senčni strani te rešitve razmeroma malenkostni napram prednostim, ki jih vsebnje ta rešitev za kmetijstvo sploh in za denarno krizo posebej.

Razdolžitev s posojilom Nar. banke.

Iz vrst bančnih zavodov se je v zadnjem času pojavil predlog, da bi se razdolžitev reševala le v resnično potrebnih slučajih oziroma le delno. To pa na ta način, da bi onih 600 milijonov, za kolikor se more država pri Narodni banki zadolžiti, država pri Narodni banki vzela in jih izročila Agrarni banki. Agrarna banka pa bi potem reševala

najnujnejše slučaje razdolžitve s tem denarjem. Seveda da bi bila obenem s tem potrebna prememba zakona o Narodni banki v tem smislu, da se teh 600 milijonov izloči iz one sume bankovcev v obtoku, za katere je potrebno 35 % - no kritje. Propagatorji razdolžitve kmeta ne vidijo v tem prave rešitve in trdijo, da je to le kaplja v morje.

Podobno predlogu razdolžitve z boni, ki naj bi krožili kot denar, je drug predlog, po katerem naj bi se razdolžitev izvršila z vložnimi knjižicami občinskih in banovinskih hranilnic.

IV. Bistvo vprašanja — obresti.

V čem je bistvo vprašanja? Mi imamo sedaj ne razdolžitev, temveč šestmesečni moratorij po zakonu od 19. aprila, ki pa poteče z 20. oktobrom. Ta moratorij je samo nekaj začasnega, pomeni samo odložitev, ne pa rešitev vprašanja razdolžitve. Po tem zakonu so začasno, pod gotovimi pogoji izvršbe za kmečke dolge nedopustne, pač pa je dopustno vse za zavarovanje in iztoženje kmetijskih dolgov, celô do rubeži premičnin in do vknjižbe na neprimičnine. To so pa vse stvari, ki so združene z ogromnimi stroški, radi katerih kmetijski dolgovi silno naraščajo. Zato je le želeli, da 20. oktobra ne dobimo podaljšanje moratorija, temveč rešitev razdolžitve, kolikor je res potrebna in kolikor je v sedanjih razmerah privatnega prava in državnih financ izvedljiva.

V čigavo breme?

Govorili smo o predlogu, ki zahteva v znatni meri odpis kmetijskih dolgov. Če se gre za odpis, je vprašanje, v čigavo breme se odpiše. Reklo se bo: v breme upnika. Toda že vnaprej so tukaj izvzeti državni in poldržavni zavodi, banovinske in občinske hranilnice, kakor so bili tudi izvzeti pri tem začasnem zakonu o zaščiti kmeta. Kako pa

drugi zavodi? Banke izjavljajo, da je nemogoče, da bi vzele to žrtev nase, ker v sedanji krizi nimajo pokritja, ker so one le posredovalci med vlagatelji in dolžniki. Vlagatelji se tudi branijo vzeti nase to žrtev. In v resnici, kdo bo še varčeval, če nima gotovosti, da mu lepega dne ne pridejo in del prihrankov odpišejo za kako razdolžitve.

Država naj pomaga!

Zato več ali manj vsi predlogi žrtve razdolžitve hočejo naložiti državi, državnim ali poldržavnim ustanovam. In tu smo pri točki, ko je treba poudariti, da je v predlogih premalo resnosti in stvarnosti. Država se v današnjih razmerah mora isto tako, če ne še v večji meri boriti z gospodarskimi in finančnimi težavami kakor privatnik. Država danes z veliko večjo težavo in v veliko manjši meri dobiva vse vrste davčnin kot je bilo predvideno. In naposled naj država, v kateri je 80 % kmetijskega prebivalstva, reši vprašanje razdolžitve kmeta. Potem je gotovo, da bo pretežni del te razdolžitve nosil kmet sam.

Rešitev tega vprašanja je torej ne v odpisih in ne v državnih žrtvah in državnem fondu, temveč težišče je v obrestni meri in v zaščiti vsaj za čas najhujše krize. Dokler se ne bo vprašanje postavilo in osredotočilo prvenstveno na obrestno mero, dotlej ne bo prave in resne rešitve.

Žrtve pri obrestni meri pa se morejo in morajo zahtevati ne le od vseh denarnih zavodov brez izjeme kot posredovalcev, temveč tudi od vseh vlagateljev brez izjeme, ki se morajo danes zadovoljiti z dosti manjšo obrestno mero za vloge, enako kot se mora vsaka gospodarska panoga zadovoljiti z dosti manjšim zaslužkom. In s tega stališča bi upravičeno trdili, da vprašanje razdolžitve ni tako aktualno tam, kjer je razvito kreditno združništvo. Najostreje je to vprašanje v

krajih, kjer je kmet navezan na privatnega upnika, na oderuha in na male oderuške banke.

Dravska banovina ima visoko razvito kreditno združništvo, tako da je vseh kmečkih dolgov najmanj 65—70 % osredotočenih v zadrugah. Povprečna obrestna mera za te dolgove je glasom statistik 7—8 %. Le dolžniki so člani kreditne zadruge vlagatelji pa ne. Dolžniki volijo organe zadruge: načelstvo in nadzorstvo. V južnih pokrajinah pa tožijo oderuških obrestih: 20—40 %. Tudi 120 % letno je še običaj zasebnega oderušstva tam doli: „kafu na banku“, t. j. 1 Din od 10 Din mesečno. Zato je tudi žaljivo za naše kreditne zadruge, če se trdi, „da hranilnice v dravski banovini neusmiljeno gonijo kmeta, tako da je nevarnost, da postane brezdomec“.

Statistika, ki smo jo zbrali, kaže, da so posojilnice izterjemale tako male zneske, da se to dá izraziti le v promile, ne pa v odstotkih. Tako je bilo od 20. IV. t. l. dalje odpovedanih le 3:27 promile posojil, vtoževanih pa je le 3:1 promile vseh posojil. Intabulacija radi zavarovanja pa se je izvedla le za 8 promile od celokupne vsote posojil. (Ti podatki se nanašajo na 75 % posojilnic.)

O krivičnem oskrbniku.

Ko bere človek predloge o razdolžitvi potom odpisov dolgov, ali se ne spomni na tega krivičnega oskrbnika, ki so ga zatožili. da bogatinu zapravlja imetje, in je bogatin zahteval od njega odgovor o oskrbovanju. — „Oskrbnik pa je rekel sam pri sebi: ‚Kaj naj storim, ker mi moj gospod jemlje oskrbnništvo? Kópati ne morem, beračiti me je sram. Vem, kaj bom storil, da me sprejmejo v svoje hiše, ko bom od oskrbnništva odstavljen.‘ In poklical je dolžnike svojega gospoda, vsakega posebej, in dejal prvemu: ‚Koliko si dolžan mojemu gospodu?‘ — ‚Sto mer olja‘, je rekel ta. On pa mu je dejal:

„Vzemi svoje pismo, brž sedi in zapiši: petdeset.“ — ... In gospod je pohvalil krivičnega oskrbnika. — In jaz vam pravim: Priđobite si prijateljev s krivičnim mamonom...

Sebični agitatorji.

Da, kot smo v začetku omenjali, dvojen dobiček se obeta, če se razdolžitev dobro posreči: odpis dolga in še popularnosti, da ne govorimo o hvaležnosti. Kako se človek ne bi z gorečnostjo in navdušenjem spustil v boj za razdolžitev! Toda krivični oskrbnik je bil previden: on je vprašanje odpisa reševal z vsakim med štirimi očmi.

Zaključek.

Gotovo je, da vprašanja kmetских dolgov z ozirom na težko gospodarsko krizo ne smemo pustiti v nemar, brez krivde

zadolžene kmete pa prepustiti usodi. Da pa se bodo predlogi smatrali za resne in vpoštevati, ne smejo temeljiti na preveč enostavni rešitvi na odpisih posojil. To v stvari predstavlja radikalno razlastitveno akcijo. Vsi kmetски dolgovci se ne morejo obravnavati enako in ne razdolžiti po enem kopitu. Tu je na mestu velika previdnost; treba je zelo diferencirati in načrt za razdolžitev dolgov, ki to izjemno zakonodajno normo zahtevajo, podrobno izdelati. Treba vprašanje reševati pred vsem s stališča obrestne mere. Treba naposled misliti, da varčevalci ustvarjajo narodni kapital, vršijo torej narodno delo gospodarske osvoboditve zemlje in zato ne gre, da jih begamo in strašimo.

Zadruga po vsem svetu.

Moderna zadruga kot izrecna gospodarska oblika podjetnosti malega moža še ni stara sto let. Pred sto leti se pojavijo prvi njeni znaki, iz katerih se razvijajo v par desetletjih tipične organizacijske oblike; in zopet je trajalo nekaj desetletij, da so se te oblike utrdile najprvo v deželah njih postanka samih. Nato šele se je pričelo pravo združno gibanje kot gibanje ljudskih množic, in se more zares reči, da je združno gibanje staro komaj pol stoletja. V tej razmeroma kratki dobi se je združništvo razširilo po vsem svetu. Nije danes dežele na svetu brez zadrug.

V mnogih deželah, zlasti v starih kulturnih deželah, so postale zadruga činitelj moči, s katerim morata računati gospodarstvo in država; kajti njih članov je na milijone, njih premoženje in promet se gibljeta v milijardah. In zmeraj še se to gibanje širi in gre preko številke statistike. Poskus, da se

skupnost zadrug številčno določi, se ponesreči najprvo vsled te negotovosti in dalje tudi vsled mnogovrstnosti organizatoričnih zvez posameznih zadrug v raznih deželah. Po številu in obsegu prometa prednjačijo konsumne in kreditne zadruga. Kako težko je določiti natančno število zadrug in njih članov, nam kaže poskus Mednarodnega urada dela v Ženevi, da dobi za primerjanje porabno statistiko iz seznama 728 združnih organizacij v 48 državah sveta; seznam je sestavljen z veliko skrbjo in z mnogim delom. Po izločitvi vseh organizacij, ki obstojijo „najbrž“ popolnoma ali deloma iz istih zadrug in vsled nepopolnih poročil preostane 346 centralnih zadrug med njimi 74 centralnih združnih bank, ki jih statistika upošteva. Zaključek je: 369.588 zadrug s 73.265.000 člani v 37 državah z obratno glavnico 5368.7 milijonov dolarjev in z lastnim premoženjem 748.7 mil. dolarjev.

Razlika v štetju more iti v stotisoče,

kakor se pač razume pojem „član“. Med mednarodnimi pregledi imenujemo še statistiko Mednarodne zadrugne zveze, dalje Yearbook of Agriculture Cooperation in samo na sebi izborna študijo dr. Ihriga iz Budimpešte o mednarodni zadrugni statistiki; vse je dobro, a kljub vsej mnogostranosti nezanesljivo! Ne pridemo do konca; v vsaki teh statistik nastopajo nove dežele, ki v drugi statistiki niso imenovane ali pa ki manjkajo v isti statistiki leto prej ali leto pozneje. Tako se izjalovi dandanes vsak poskus številčne ugotovitve zadrug vsled nepopolnosti virov. Vseeno nam pa ti poskusi mednarodne zadrugne statistike ob medsebojnem primerjanju in z upoštevanjem posebnosti v posameznih deželah omogočijo približno cenitev skupnega števila, čeprav zelo sirovo. Če pustimo v nemar čisto svojevrstno oblikovane zadrug Rusije z njih bajnimi števkami, pridemo do skupne številke ca 272.000 zadrug z okroglo 48.700.000 člani, ki se takole razdelijo:

	Zadrug	Člani
Kreditne zadrug	95.000	13·0 mil.
Poljedelske obratne zadrug } (konsumne produktivne itd.) }	140.000	12·0 .
Konsumna društva	15.000	20·0 .
Obrtne obratne zadrug	4.000	2·6 .
Razne druge zadrug	18.000	1·1 .
Skupaj	272.000	48·7 mil.

Med kreditnimi zadrugami je 15.000 mestnih in 80.000 pokrajinskih s 3·5 in 9·5 mil. članov. K gornjemu številu pride še iz Rusije 56.000 poljedelskih zadrug z 10,800.000 člani, dalje 28.500 konsumnih društev z 48,900.000 člani, 12.000 obrtnih zadrug s 600.000 člani in 14.000 raznih drugih zadrug z 1,100.000 člani, skupaj 111.100 zadrug z 61,400.000 člani. Vse so seštevši dobimo končno svoto 383.100 zadrug s 110,100.000 člani. Kreditni obseg zadrug izven Rusije se giblje okoli 10 milijard dolarjev, lastno premoženje okoli

1,200.000 dolarjev. Če pomislimo, da so zadrug vseskozi podjetja delavskega in srednjega stanu iz mest in z dežele, tedaj šele razumemo pomen gori imenovane glavnične svote. Vse to so nakopičeni prihranki malih ljudi. In če dalje pomislimo, da so člani zadrug kot samostojni obrtniki, kmetje, delavci in uradniki večinoma družinski očetje in če računimo na enega člana zraven še 3·5 članov, vidimo, da je v svetovnem zadrugništvu posredno ali neposredno udeleženih okoli 170 milijonov ljudi. In če vzamemo zraven še 60 milijonov iz Rusije z njih družinskimi člani, se to število še ogromno dvigne. Seveda je pa v posameznih deželah slika kaj različna; zadrugništvo se ni povsod enako razvijalo. V nobeni deželi ni zadrugništvo tako razvito kot v Nemčiji, ki je domovina ne le mestnih in pokrajinskih kreditnih zadrug, temveč tudi obrtnih in poljedelskih nakupovalnih in prodajalnih zadrug. Na polju zadrugnega kreditstva je glede števila in organizacije zadrug Nemčija neoporečno na prvem mestu; glede skupnega nakupa sirovin in poljedelskih potrebščin je bila Nemčija učiteljica vseh dežel sveta, dočim so jo na polju zadrugne prodaje in vnovčenja zlasti poljedelskih produktov prekosile druge dežele, tako Danska, Holandska, Amerika in Avstralija. Vsled izborne organizacije zadrugne prodaje so postale nekdanj bolj revne dežele — kot Holandija in Danska — v teku par desetletij bogate in najbolj kultivirane kmetске in vrtnarske dežele Evrope, v kojih eksportu v velike industrijske dežele imajo zadrug pomembno vlogo. V Ameriki in Avstraliji se je utrdilo zadrugništvo šele po svetovni vojni, a je bilo potem pospeševano in razvijano z ono energijo in žilavostjo, ki je tema dvema razmeroma mladima kulturnima deželama lastna, tako da sta bili glede števil, produkcije in prodaje kmalu v prvi vrsti.

Holandija in Danska in poleg njih še Belgija imajo tudi dobro razvito konsumništvo, ki se v Ameriki ni moglo dobro razviti. Nasprotno so se pa v Ameriki kot specialna oblika močno razširile zadružne delavske banke.

Dežela z najbolj razvitim gibanjem konsumnih društev je Anglija. Zadevna angleška organizacija je postala vzor za vse dežele sveta, za katerim stremijo konsumne organizacije tudi onih držav, kjer je to sicer tudi prav dobro razvito. Britansko delovanje konsumnih društev je naredilo iz angleških delavcev največje tovarnarje in trgovce sveta. Kosumna društva v Angliji imajo največje tovarne vseh vrst, imajo kmečka posestva, mline, mlekarne, sirarne, čajne plantaže v prekomorju, trgovske parnike, nakupovalne hiše in podružnice v vseh delih sveta. Druge vrste zadružništva se pa v Angliji niso posebno razvile. Sosednja Irska ima dobro razvito poljedelsko zadružništvo, prav tako tudi srednjeevropske, skandinavske, balt-ske in deloma tudi balkanske dežele; za vzor jim je, kot rečeno, nemško poljedelsko zadružništvo, zlasti glede Raiffeisenovk, ki so se razširile posebno v agrarnih deželah Vzhodne Evrope, pa tudi na Daljnem vzhodu, v Indiji, Kitajski in Japonski. Kot specialiteto zadružništva navedemo zakupne zadruge v Italiji in Rumuniji

ter tobačne in rožnooljne zadruge v Bolgariji. Za najbolj zadružno preoblikovano deželo velja Finska, dočim sta Turčija in Španija med bližnjimi deželami v zadružnem oziru na zadnjem mestu. Izven Evrope — Turčijo štejemo še k Evropi — vidimo od 22 ameriških držav močnejše zadružno gibanje le v šestih državah — Zedinjene države, Kanada, Mehika, Argentina, Brazilija in Uruguay —, v Aziji le v Palestini, Indiji, Kitajski in Japonski, in sicer pretežno poljedelske in kreditne zadruge, dočim so v transkavkaških deželah Georgija, Armenija in Azerbejdžan v premoči konsumne zadruge sovjetskoruskega vzorca. V Afriki je nekaj zadružnih organizacij le v kultiviranih pokrajinah severa in v Južnoafriški Uniji, o Avstraliji smo pa že govorili.

Neenaka razdelitev zadrug po svetu je sprožila vprašanje, če imajo posamezni narodi posebno nadarjenost in veselje do zadružništva; zlasti se je trdilo, da so germanski in slovanski narodi za zadružno gospodarstvo bolj nadarjeni kot romanski. A ta trditev ne drži. V prvi vrsti so za razvoj zadružnega gibanja v kakšni deželi važne njene gospodarske potrebe; način in energija v ureditvi gospodarskih razmer prebivalstva se kaže tudi v bolj ali manj hitrem, v bolj ali manj dobro organiziranem zadružnem gibanju.

Mednarodni urad dela in zadružno gibanje.

Dr. Fauquet je vodja oddelka za zadružništvo pri Mednarodnem uradu dela v Zenevi. V uvodu k članku z gornjim naslovom navaja najprvo besede, s katerimi je Mednarodna delovna konferenca na svojem tretjem zborovanju v oktobru 1921 izrazila svoje zanimanje za zadružno gibanje. Glasijo se:

„Upoštevajoč tesne stike med problemi dela in problemi zadružništva izraža zborovanje željo, da započne Mednarodni delovni urad proučevati razne strani zadružništva, ki se tičejo pospeševanja gospodarskega in socialnega stališča delojemalcev, in da stopi v ta namen v Zvezo z organizacijami in stro-

kovnjaki združništva vseh vrst.“ Upravni svet Mednarodnega delovnega urada je mogel tedaj že javiti dejstvo, da je bil že v marcu 1920, torej v svojih prvih početkih, ustanovil svoj združni oddelek.

Dr. Fauquet nadaljuje:

Združni delovni program Mednarodnega urada dela v združnih stvareh je dvojen:

1. Zbiranje objektivnih podatkov o raznih oblikah in napredkih združnega gibanja v raznih deželah, da jih da na razpolago združnim in delavskim organizacijam ter javnim upravam;

2. zastopanje združnih koristi pri Mednarodnem uradu dela in pri drugih uradnih institucijah.

Prvi del tega delavnega programa je našel naravnost neomejeno polje in si je stavil celo vrsto nalog, tako predvsem raziskovanje štruktura in pomena združnega gibanja v posameznih deželah in ugotovitev različnosti ali skupnosti združnega delovanja in njegovih socioloških zvez. Prvo delo na tem polju je dovedlo do objavljanja mednarodnega letnika, ki ima že sedem izdaj. Priobčena združnih organizacij, njih vnema pri dobavljanju potrebnega materiala in slednjič tudi možnost, da se je mogel Mednarodni urad dela na podlagi srčnih in zaupnih stikov obrniti pri vsaki priliki na organizacije za podatke glede njih štruktura in delovanja, črpale ob virih združnega življenja; vse to je uradu omogočilo, da je med mednarodnimi združnimi študijskimi središči postal hitro eno najvažnejših središč. Arhivi so raziskovalcem na razpolago v poljubno uporabljanje, in urad more po potrebi zadovoljiti vse informacijske potrebe uradnega ali zasebnega značaja.

Drugi del delovnega programa se je tikal vpliva, ki ga je doseglo združno gibanje na direkten način v doslej mu sovra-

nih ali vsaj brezbriznih krogih, ker so se mogle pri objavah in pri velikih mednarodnih diskusijah uporabljati pridobljene ideje in izkustva. Treba je bilo pa tudi, da združno gibanje potom svojih pooblaščenih zastopnikov direktno sodeluje pri stalnem organizacijskem in mirovnem delu, ki se vrši v Ženevi.

Na tretjem zborovanju Mednarodne delovne konference v letu 1921 je bilo navzočih nekaj delegacij, v katerih so bili tudi zastopniki združnih organizacij; in tudi pozneje so se dogodili takšni slučaji skoraj na vseh zborovanjih, čeprav se mora vobče reči, da se vlade niso v polnem obsegu poslužile možnosti, da imenujejo zadrugarje za člane svojih delegacij.

Potom svojih zvez z vsemi skupinami združništva se nahaja Mednarodni urad dela seveda tam, kjer trčijo skupaj najrazličnejša mišljenja, da se izenačijo. Na ta način je mogel v ozkem sodelovanju z Mednarodno združno zvezo in z Mednarodno poljedelsko komisijo pospeševati od zadrug izraženo željo po nanizanju ozkih zvez v gospodarskem in moralnem sodelovanju. Ta želja je bila uradno izražena in protokolirana na Mednarodni gospodarski konferenci l. 1927, ki je bila združila problem medzdružniških stikov in zlasti stikov med poljedelskimi in konsumnimi zadrugami z nadaljnjimi problemi racionalizacije gospodarstva in dviganja splošnega blagostanja. Gospodarska konferenca je obrnila pozornost Zveze narodov na to v posebni resoluciji in je priporočila osnovevanje zadevnega odbora.

Pripravljalna zborovanja, ki so se vršila od leta 1929 dalje med Mednarodno združno zvezo in Mednarodno poljedelsko komisijo, so dovedla nato 9. februarja 1931 do ustanovitve „Mednarodnega odbora za medzdružniške stike“. Odbor ob-

sega 14 članov, ki jih na polovico določita Mednarodna zadružna zveza in Mednarodna poljedelska komisija; pridejo zraven še zastopniki gospodarske organizacije Zveze narodov, Mednarodnega poljedelskega zavoda, in Mednarodne velenakupovalne zadruga. Predsednik v tem odboru je direktor Mednarodnega urada dela.

Odbor ima namen, da „pospešuje razvoj moralnih in gospodarskih stikov med poljedelskimi in konsumnimi zadrugami“ in da „zagotovi zvezo med zadružnim gibanjem v njegovi splošnosti in med mednarodnimi institucijami, zlasti gospodarsko organizacijo Zveze narodov, Mednarodnim uradom dela in Mednarodnim poljedelskim zavodom“.

Konsumne zadruga — gospodarska velesila.

Henry May je generalni tajnik Mednarodne zveze zadrug v Londonu. O konsumnih zadrugah pravi sledeče:

Gospodarske razvaline sedanjega sveta imajo več vzrokov. Nihče pa še ni rekel, da so viri narave usahnili. Eden najbolj značilnih pojavov sedanjega svetovnega položaja je ta, da pogosto sredi izobilja nastopa prava lakota. Iz tega bi opravičeno sklepali, da je eden glavnih vzrokov našega gospodarskega nereda nepravilna razdelitev. In res obstoji pogosto mnenje, da je to edini vzrok krize. To spoznanje je dokazilna opora za misel konsumnega zadružnega gibanja. Konsument je gospodarska enota, ki je edina podlaga, na kateri se more zgraditi pravi družabni red. Ni treba, da se govori o nadprodukciji v industriji ali poljedelstvu, ker velik del ljudi še sedaj ne živi tako kot bi moral in se mora odreči mnogim dobrinam civilizacije in kulture.

Zadruga, ki pripadajo Mednarodni zvezi zadrug v Londonu, vidijo svojo najvažnejšo nalogo v organizaciji razdelitve, ki zagotovi konsumentom preskrbo z vsem potrebnim blagom. V svojem razvoju je zadružno gibanje z uspehom sodelovalo pri ureditvi smotrene razdelitve in je ustvarilo produkcijo blaga, ki je neposredno prilagodena potrebi. Osnovale si je trdno ob-

ratno organizacijo, ki more uspešno kljubovati gospodarskim viharjem.

Mednarodna zveza zadrug je največja konsumna organizacija sveta. Ona obsega 41 dežel s 123 zadružnimi deželnimi zvezami, ki štejejo po najnovejših ugotovitvah 77.500 zadrug z več kot 70 milijoni gospodinjstvi člani. Od teh nad 70 milijonov članov jih je organiziranih 64.500.000 v konsumnih zadrugah, 133.000 v neodvisnih produktivnih zadrugah, 1 milijon 880.000 v poljedelskih zadrugah itd. Zvezi priključene kreditne zadruga štejejo nad 7.100.000 članov.

Naj spregovorim par besed o idejah, na katerih je zgrajeno zadružno gibanje. Velika armada zadrugarjev koraka po črtah enotnih načel, ki pomenijo pravo demokracijo. Moški in ženska imata iste pravice. Vsak član ima 1 glas. Članstvo si dobimo s prevzetjem enega deleža, kojega višina je natančno določena. Blago se prodaja članom proti gotovini po tržnih cenah. Razdelitev dobička članom se izvrši po višini blagovnega nakupa. Tudi najmanjša konsumna zadruga je organizirana po navedenih načelih. Ona vrši svoje delovanje v imenu vseh njenih članov in odpre vrata vsakomur, kdor hoče vstopiti. Člani zadruga so obenem tudi njeni lastniki.

Nadaljnja oblika konsumnozadružne or-

ganizacije je velenakupovalna družba; ona je naravno razširjenje krajevnih razdeljevalnic k zvezi, raztezajoči se po vsej deželi.

Ta družba ima namen, da dobavlja blago za priključene ji konsumne zadrug s svetovnih trgov in da po naročilu konsumnih zadrug vrši tudi produkcijo lastnega blaga. Ta organizacija je jamstvo, da je produkcija enaka konsumu. Kot služabnica in orodje konsumnih zadrug more družba bolj kot katerokoli drugo podjetje ugotoviti resnično potrebo v kakšni blagovni vrsti in more na ta način pri nji naloženo glavnico kar najbolj dobro uporabiti.

Nabava in produkcija blaga za konsum in izločenje vseh vmesnih dobičkov so torej bistveni cilji vseh konsumnih zadrug in njih velenakupovalnih družb.

Tem družbam ob strani in deloma tudi kot njih dopolnilo stojijo narodne organizatorične zveze konsumnih zad-

rug; one družijo konsumne zadrug, njih okrožja v svrhu medsebojnega razumevanja in zaščite in skrbijo za to, da se ideali združnega gibanja ohranijo. Delajo na to, da se metode poslovanjaboljšajo in poenotijo. Skrbijo za zanesljivo polaganje računov, nudijo svojim zadrugam pravno zaščito in skušajo pravočasno odvrniti škodo, ki grozi konsumnim zadrugam od strani zakonodaje. Imajo slednjič važno nalogo, da organizirajo propagandno in vzgojno delo.

Na kratko: Mednarodna zveza zadrug je po enotnih ciljih in metodah ustanovljena svetovna organizacija za zastopstvo koristi konsumentov. Ona je izdatno opremljena, da sodeluje pri zopetni vpostavitvi gospodarskega ravnovesja na svetu.

S temi besedami je Henry May namen Mednarodne zveze zadrug prav dobro označil; veljejo še prav posebno za današnjo dobo.

Nove davščine.

Kakor je izjavil svoječasno ministrski predsednik g. dr. Milan Srškić, znašajo neporavnane državne obveznosti iz proračunskega leta 1931—1932 okoli 700 milj. Din. Tudi že v Narodnem gospodarju objavljeni podatki o državnih financah v prvih treh mesecih proračunskega leta 1932—1933 kažejo da izdatki presegajo dohodke. Zaradi tega je finančni minister predlagal in bilo je tudi sprejeto, da začno kovati tudi srebrnike po 50 Din, dočim smo imeli doslej srebrni denar samo po 10 in 20 Din. Novih srebrnikov bi bilo za 550 milj. Din in bi tako imeli skupno v obtoku srebrnega denarja za 1 milijardo Din. V nasprotju z lanskim zakonom o kovanju srebrnega denarja, ki je določal, da se dobiček države

pri kovanju porabi za povračilo državnega dolga pri Narodni banki, določa novi zakon, da se ima ves državni dobiček od kovanja srebrnega denarja porabiti za kritje obveznosti države iz prejšnjih let, torej za plačilo takozvanih letečih dolgov.

Poleg tega je bil podvojen davek na poslovni promet in uveden poseben davek na luksuzno blago, ki znaša 10 % prometnega davka. Povišana je bila tudi trošarina na sladkor in sicer za kristalni in sladkor v kockah. Vendar bodo morale del povišane trošarine nositi tudi sladkorne tvornice, ki so kot znano kartelirane skupno z državnimi sladkornimi tovarnami in imajo vkljub krizi še vedno ogromne dobičke. Končno je bila uvedena davščina na potrošnjo električne struje in sicer za razsvetljavo 0.70 Din za kilovatno uro, za pogon motorjev pa 0.10 Din

za uro pri potrošnji do 1000 ur, nad to pa 0'05 Din. Z vsemi temi davščinami in povišanjem prejšnjih namerava finančni minister doseči zopet ravnotežje v državnih financah. Pripomniti pa je, da bodo najbolj prizadeti naši kraji, kajti vkljub temu, da imamo komaj 8'2 % vsega prebivalstva v državi, plača naša banovina 19 % davka na poslovni promet. Veliko boljše bi bilo, če bi se tudi drugod davek na poslovni promet pobiral tako rigorozno kot se pri nas, pa ne bi bilo treba poviševati stopnje. Tako so prizadeti redni plačniki, dočim se drugih to povišanje ne bo tako dotaknilo.

V mesecu juliju so znašali državni do-

hodki 495 milj. Din, izdatki pa 427 milj. Din. S tem se je deficit prejšnjih treh mesecev zmanjšal od 277'8 na 239'6 milj. Din; zaradi novih davščin in zapadlih davkov se je položaj v avgustu izboljšal in so državni dohodki narasli. Seveda proračunanih svot ne bomo dosegli, ker gospodarska kriza še vedno narašča in se n. pr. konzum sladkorja stalno zmanjšuje. Treba bo še misliti na znižanje izdatkov, ki so v sedanjih časih previsoki. Seveda ne mislimo pri tem na plače državnih nameščencev, katerih je sedaj okoli 200.000 skupno z banovinskimi in častniki. Pač pa bo treba znižati materialne izdatke in ukiniti nepotrebne institucije.

Iz našega združništva.

Zadružna šola. Tudi letos se prične zadružna šola že sredi oktobra in traja potem do Velike noči. Vse zadruge nujno prosimo, da o stvari pri sejah takoj obravnavajo. Zelo priporočamo, naj zadruge porabijo to priliko, da dobe potrebnih izvežbanih moči za svoje združno delo; naj se tudi ne ustrašijo žrtev, ki bi bile za to potrebne. Posebej pripominjamo, da ima zadružna šola zlasti namen primerno izobraziti kmečke fante, ki bodo kdaj na domačem posestvu delali in se kot kmečki gospodarji posvetili združnemu delu.

Prošnje za sprejem v združno šolo naj pošljejo prosilci Zadrugni zvezi gotovo do konca septembra. Prošnji naj prilože rojstni list ali izpisek iz rojstne knjige, zadnje šolsko izpričevalo in priporočilo domače zadruge.

Ker bo morda mogoče dobiti tudi banovinsko podporo, naj se tudi prošnja na bansko upravo pošlje Zadrugni zvezi.

Vsa natančnejša pojasnila dobe prosilci

pri domači zadrugi in pri Zadrugni zvezi ustno ali pismeno.

Kmetijska okrajna zadruga v Kranju je imela 5. septembra 1932 svoj izredni občni zbor, na katerem je predložila polletno bilanco in dala poročilo o polletnem delu. Člani so se občnega zbora udeležili v velikem številu; občni zbor je vodil načelnikov namestnik Novak. Člani Kmetijske okrajne zadruga v Kranju dobro čutijo, kako potrebna jim je zadruga, ki jim na eni strani omogoča, da vnovčijo svoje pridelke, na drugi strani pa kolikortoliko drži cene poljedelskim produktom na višini in varuje s tem kmeta pred izkoriščanjem brezvestnih prekupcev in špekulantov.

Največje težave dela zadrugi, kakor povsod, pomanjkanje obratnega kapitala. V stvarni debati so člani razmotrivali, kje dobiti potreben kapital. Bili so mnenja in so dali načelstvu primerno pooblastilo, da se najame večje posojilo, s katerim bi bilo možno članom plačati takoj od njih prevzeto blago. Mnogi pa so predlagali, naj bi mesto posojila združniki sami zbrali potreben ob-

ratni kapital na ta način, da bi izročili za drugi svoje pridelke v prodajo in zahtevali plačilo zanje šele takrat, ko zadruga njihove pridelke že vnovči. Na ta način bi zadruga ne potrebovala mnogo obratnega kapitala in ne bi bila odvisna od tujega kredita, ki je precej drag, če ga bo sploh mogoče dobiti.

Člani so pokazali na občnem zboru mnogo razumevanja za ta predlog. Če bodo to izvedli, bodo prihranili zadrugi visoke obresti in bodo s tem tudi zvišali cene svojim pridelkom, ker bi zadruga blago lahko višje plačevala, če ji za obratni kapital ne bo treba plačevati visokih obresti.

Želeti je, da bi se enodušnost, ki se je pokazala na občnem zboru za združno disciplino in združno požrtvovalnost prenesla tudi v praktično udejstvovanje članov. V tem slučaju bo zadruga blagoslov za kranjski okraj.

Iz gospodarstva.

Letina. Podatki o naši letini za 1932 so deloma že objavljeni. Izdalo jih je kmetijsko ministrstvo za pšenico, rž, oves in ječmen. Letina teh vrst žita je bila nekoliko manjša kot lani, najbolj pa je padla letina pšenice, kateri je zelo škodovala rja. Tudi kakovost letošnje pšenice v Vojvodini ni bila dobra. Skupno cenijo pridelek v državi na 17 milj. 600.000 met. stotov, dočim je znašal lanski pridelek 27,800.000 met. stotov. To pomeni, da letos nam ne bo preostajalo pšenice za izvoz kot lansko leto in da bomo krili samo domačo potrebo. Pač pa se nam obeta kot ostalim podonavskim državam izredno dobra letina koruze, katere bomo lahko veliko izvozili.

Pridelek pšenice je znašal v naši banovini 578.000 met. stotov na 63.025 ha. Nadalje smo letos pridelali po uradnih podatkih, katere so zbrali okrajni ekonomski

169.000 met. stotov ječmena, 272.000 met. stotov rži in 200.000 stotov ovs. Hmeljarsko društvo za Slovenijo v Žalcu ceni letošnji pridelek hmelja v savinjski dolini na 15 — 17.000 starih stotov po 50 kg, torej približno polovica lanskega pridelka. Kvaliteta blaga je pa prvovrstna. Suša v drugi polovici avgusta pa je zelo škodovala ostalim pridelkom v vseh krajih Slovenije. Posebno huda je bila suša v Slovenski krajini, ki že več mescev ni imela dežja in po Belikrajini. Zato kmetu ne kaže dobro, ker so poleg tega tudi cene izredno nizke za njegove pridelke. Poznavalci razmer pravijo, da bo letos kmet s svojimi pridelki zdržal komaj do svečnice; treba bo torej živež dokupovati že v zgodnji pomladi, dočim ga letos niso dokupovali v večini krajev tja do pozne spomladi.

Pa tudi za izvoz naših kmetijskih pridelkov, če bi jih bilo dovolj ne kaže dobro. Sosedne države se vedno bolj zapirajo pred našim uvozom. Saj so tudi dvignile svojo kmetijsko produkcijo na zavidanja vredno višino. Poglejmo sosedno Avstrijo, ki je sedaj tudi v živinoreji postala neodvisna od našega uvoza. Nadalje je uvoz kmetijskih pridelkov v Nemčijo padel na minimum in sedaj nam je Nemčija zaradi zahtev svoje kmetijske proizvodnje odpovedala trgovinsko pogodbo, da predvsem zavre uvoz jajc iz naše države. Italija je zvišala uvozne carine na jajca s 1. septembrom. Češkoslovaška potrebuje letos samo polovico lanskega uvoza pšenice itd.

Zopet padanje cen. Narodna banka, oddelek za gospodarsko proučevanje je objavila indeks cen za veletrgovino v mesecu avgustu. V primeri z mesecem julijem tekečega leta se je celotni indeks znižal povprečno za tri točke. V posameznih panogah pa so se najbolj znižali rastlinski in živalski proizvodi, in sicer rastlinski od 73 točk

na 64 in živalski od 57 na 53. Padec cen pri rastlinskih proizvodih je reden sezonski pojav, ker ima novo žito vedno nižjo ceno. Živalski proizvodi so se znižali v prvi vrsti vsled padca cen svinj.

Narastel pa je indeks za mineralne proizvode, kar je posledica višje cene za nafto in bencin. Indeks za industrijske proizvode je ostal neizpremenjen, čeprav so se v posameznih industrijah izvršile v cenah izpremembe, a so se te nazadnje nevtralizirale.

Jugoslovanski trgovski adresar. Zavod za pospeševanje zunanje trgovine je pravkar izdal Jugoslovanski trgovski adresar za leto 1932. To je druga izdaja, izdatno obsežnejša, kot je bila prva. Knjiga ima sledeče odstavke: 1. Industrija in večja obrtna podjetja, s 17 skupinami. 2. Izvoz, s 15 skupinami. 3. Uvoz s 14 skupinami. 4. Trgovina, s 14 skupinami. 5. Denarni zavodi (banke in hranilnice, zavarovalnice). 6. Razne pomožne obrti trgovine. 7. Odvetniki. 8. Dodatek o gospodarskih organizacijah, združenjih, gospodarskem časopisju in tujih konzularnih zastopstvih. 9. Kopeli in potovalni vodiči. Glede gospodarskega časopisja bi bilo bolje, da bi ne bilo naštetu po abecedi, temveč po pomenu, kakor to pač korist gospodarstva zahteva. Sicer je pa ta adresar izredne praktične vrednosti, ker obsega v resnici z največjo natančnostjo vso vpoštev prihajajočo adresno snov. Stane 50 švicarskih frankov. Dobro bo došel vsem industrijcem, trgovcem itd., ki se zanimajo za jugoslovanske trge, pa tudi vsakomur drugemu, ki se zanima za gospodarsko življenje Jugoslavije.

Za industrijsko banko. Znani M. Savić v Belgradu se zelo zavzema za ustanovitev močne industrijske banke, ki naj bi skupaj z Narodno banko, s Poštno hranilnico in s Hipotekarno banko preskrbovala industrijo s krediti. Takšno ustanovitev označa

Savić kot nujno. Industrijski delavci odvzemajo poljedelske proizvode, ki pridejo v trgovino, s 25 odstotki. Prav toliko je znašal leta 1930 izvoz poljedelskih produktov. Industrijska banka bi morala dobiti osnovno glavnico 200 milijonov Din. Država naj bi podpisala 25 odstotkov, in ravno toliko naj bi podpisale državne banke (kot Narodna banka, Hipotekarna banka) ter Poštna hranilnica. To bi bilo 100 milijonov Din. Nadaljnjih 50 odstotkov bi se vzelo iz rezervnih skladov delavskega zavarovanja (ki se pa ravno sedaj bori z velikimi finančnimi težkočami), in tudi posamezne osebe naj bi podpisale. Industrijska banka naj se ustanovi takoj tedaj, ko bo država dobila kakšno novo posojilo in bo mogla oddati 100 milijonov Din ali pa tudi več. Industrijska banka naj bi dovoljevala kredite jugoslovanskim državljanom, majhnim in srednjim industrijcem. Veleindustrijci, ki bi bili seveda tudi jugoslovanski državljani, naj bi dobili kredite proti hipotekam na hiše in posestva od Narodne banke, Poštne hranilnice in Hipotekarne banke.

Koncentracija evropske kreditne zaštite v Švici. Več sto merodajnih informacijskih pisarn, kreditorskih zvez in zvez za zaščito upnikov iz vseh dežel Evrope je ustanovilo pred kratkim v Zürichu prvi evropski kartel za kreditno zaščito. Pričetek poslovanja tega kartela je bil določen s 1. oktobrom t. l. Za komercialno izvedbo svojega delokroga je ustanovil kartel v Zürichu „Informacijsko in kasacijsko klirinško d. d.“

Koliko žlta bo letos. Mednarodni poljedelski zavod v Rimu priobča sledeče podatke o letošnjem pridelku v deželah severne poloble, izvzemši Rusijo in Kitajsko:

Ves pšenični pridelek bo le malo zaostal za pridelkom preteklega leta in bo nekako na višini povprečnosti let 1926—1930. — Pridelek rži in ječmena bo v znatni

meri prekosil onega iz preteklega leta in bo tudi nad imenovano petletno povprečnostjo. — Pridelek ovsa bo večji kot je bil lani in bo približno tak kot je bil povprečno v letih 1926—1930.

V glavnih ekspotnih deželah — Zedinjene države, Kanada, Argentina in Avstralija — nahajajoče se zaloge pšenice iz prejšnjega pridelka so bile pred mesecem dni nekoliko večje kot v istem lanskem času; znašale so 171 milijonov metrskih stotov proti 166 milijonom. Ker so pa zaloge v ostalih deželah najbrž manjše kot so bile lani, sta obe leti precej enaki.

V obeh glavnih produkcijskih deželah južne poloble (Argentina in Avstralija) je z žitom posejani svet precej večji kot je bil lani. V Avstraliji pričakujejo dobro letino, v Argentini pa ne; tu je trpel zlasti oves, posebno v severnih delih, vsled dežja in kobilic. O koruzi in krompirju poroča zavod, da bo letošnji pridelek bogat.

Ureditev dolgov premaga gospodarsko krizo. Predsednik International Electric Comp. Mr. Clark Minor je izjavil glede ameriške in nemške krize sledeče: „Ameriška gospodarska kriza se more le tedaj premagati, če sledijo banke Amerike bankam Anglije in izrečejo svojo pripravljenost za znižanje dolgoročnih in kratkoročnih kreditov doma in v inozemstvu. Anglija se je po večjem iz svoje depresije že izmotala in bo za bližnji čas v gospodarskem oziru najbrž merodajna. Sledila ji bo morda Nemčija, posebno če se nemški vladi in industriji posreči, da reši finančne in gospodarske probleme, ki jih ima z Anglijo, in da se zavzame za ozdravitveno delo, ki bi vodilo do nove dobe prosperitete.“ V istem smislu

sta se izrazila tudi eden od vodilnih finančnikov Amerike in pa veliki švedski narodni ekonom profesor Cassel.

Zadolženje kmetov na Ogrskem. Ogrski finančni minister je v nekem govoru dejal, da je samo 40 odstotkov ogrski kmetov zadolženih, 60 odstotkov pa da je brez dolga. Če se računi vrednost poljedelske zemlje v Ogrski z osmimi milijardami pengö — in to še danes, ko je svet tako malo vreden, — se zadolženje kmečkega stanu v višini 2150 milijonov pengö nikakor ne more označiti kot neznosno. Ogrski gospodarski krogi so vzeli to izjavo fin. ministra z zadoščenjem na znanje in opozarjajo, da morejo kmetje na nezadolženih posestvih tudi še v sedanjih slabih prodajnih razmerah delati brez zgube in da tvorijo izredno pomembno rezervo moči v skupnem gospodarstvu Ogrske. Od ostalih 40 odstotkov jih je nekoliko pač prezadolženih. Da se zniža obrestna mera njih dolgov, naj se obrestna mera za domače in tuje dolgove spravi v sklad z donosom poljedelstva oziroma naj se dolgovi konvertirajo, kakor pravimo sedaj. Zadnje znižanje obrestne mere pri Ogrski narodni banki se je izvršilo že v tej smeri.

Uvozne omejitve so vpeljale sledeče dežele: Nemčija, Avstrija, Belgija, Danska, Španija, Estonka, Francija, Grčija, Ogrska, Italija, Latvija, Norveška, Poljska, Rumunija, Švica, Češkoslovaška, Turčija.

Devizne omejitve so odredile sledeče dežele: Nemčija, Avstrija, Bolgarija, Danska, Estonka, Grčija, Ogrska, Latvija, Norveška, Rumunija, Češkoslovaška, Turčija, Jugoslavija. Vse to v časovnem redu.